

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีผลต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

THE EFFECTS OF PSYCHO-INTELLECTUAL ACTIVITIES IN CONJUNCTION WITH THE PROBLEM-BASED LEARNING AFFECTING SATISFACTION, PROBLEM SOLVING ABILITIES AND SELF-CONFIDENCE OF THE PRESCHOOL CHILDREN

5

เครือมาศ แสงตรี*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี กลางประพันธ์**

ดร.กัญญา ทองเหลา ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) เปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 4) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยจำแนกตามลักษณะของสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกันและ 5) เปรียบเทียบความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย-เด็กหญิงอายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดอนศาลาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบวัดความพึงพอใจ 3) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 4) แบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองและ 5) แบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณรวมทางเดียว (One-way MANCOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมทางเดียว (One-way ANCOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพ โดยการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับเหมาะสมมากขึ้นไปดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) เท่ากับ 0.72 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 72 และสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน (Coefficient of variation : C.V.) เท่ากับ 9.83

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เด็กปฐมวัยที่มีสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน เมื่อได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความพึงพอใจหลังการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

The purposes of this study were to: 1) develop the lesson plans on psycho-intellectual activities along with the problem-based learning, 2) compare the abilities for solving problems of the preschool children before and after being taught by psycho-Intellectual activities in cooperation with the problem-based learning, 3) compare self-confidence of the preschool children before and after being taught by psycho-intellectual activities in collaboration with the problem-based learning, 4) compare abilities for solving problems and self-confidence of the preschool children with different family status of parents after being taught through psycho-intellectual activities in conjunction with the problem-based learning, and 5) compare the satisfaction after learning, of the preschool children through psycho-Intellectual activities in association with the problem-based learning, with the criterion set. The samples consisted of 18 boys and girls aged 4-5 years old in Kindergarten 1 in the first semester of 2012 academic year selected by Cluster Random Sampling techniques at Ban Don Sala School under the Office of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area 2. The research instruments were composed of :1) the lesson plans using psycho-intellectual activities together with the problem-based learning, 2) a form of satisfaction evaluation, 3) a form of evaluation on problem solving abilities, 4) a form of self-confidence behavior observation, and 5) a form of interview. The collected data were analyzed using mean, standard deviation, t-test (Dependent Samples), One-Way MANCOVA and One-Way ANCOVA.

The findings of this study were as follows :

1. The lesson plans based on psycho-intellectual activities in cooperation with the problem-based learning gained efficiency assessed by the experts at the appropriate level up. The Effectiveness Index was equal to 0.72. This indicated that the students' knowledge increased up to 72 percent. The Coefficient of variation was 9.83.

2. The preschool children who learned through psycho-intellectual activities together with the problem-based learning showed that the scores of abilities for solving problems, prior to the development, were higher than those in the pretest at the .05 level of significance.

3. According to self-confidence of the preschool children taught by psycho-intellectual activities in association with the problem-based learning, it was found that the posttest self-confidence scores were higher than those in the pretest at the .05 level of significance.

4. The preschool children with different family status of parents/guardians taught by psycho-intellectual activities in collaboration with the problem-based learning gained, after being taught, abilities for solving problems, and self-confidence at the .05 level of significance.

5. The preschool children taught by psycho-intellectual activities along with the problem-based learning gained, after being taught, satisfaction at the .05 level of significance.

ภูมิหลัง

ในโลกที่มีความรู้และเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถจดจำได้ทุกอย่าง อีกทั้งความรู้ไม่ได้อยู่นิ่งหรือเกิดขึ้นอย่างช้าพอที่จะเรียนรู้ผ่านผู้รู้คนใดคนหนึ่งอีกต่อไป มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการรับรู้เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ กลั่นกรองข้อมูล เลือกใช้และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้มนุษย์ยังจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่นและมีลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนหยิบยื่นโอกาสในการเรียนรู้ให้ คุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิตดังกล่าวจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : ความนำ)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่างๆ รอบด้านอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันกระแสของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นความล้มเหลวของการพัฒนาและความไม่พร้อมของปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคุณภาพของ “คน” อันเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดของสังคม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545 : 1) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของคนต้องเริ่มต้นตั้งแต่การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ดังที่ นกเนตร ธรรมบวร (2549 : 1) อธิบายไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น และสร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และเต็มตามศักยภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2545 (2545 : 3) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง โดยให้โอกาสในการเรียนรู้ด้วยการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น เด็กต้องอาศัยความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เพราะความสามารถดังกล่าวจะช่วยให้การดำเนินชีวิตการทำงานมีประสิทธิภาพ เป็นจุดเริ่มต้นให้คนแสดงออกที่ดั่งงามก่อเกิดประโยชน์สร้างสรรค์สังคมและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ได้

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จึงมีความหมายสำหรับเด็กมากตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา ตามมาตรา 22 “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 12-14) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ในการปรับตัวได้ดีมีวิธีคิดที่เป็นระบบสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดกับวิถีชีวิตและสิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี จึงมีความจำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-5 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 31) ไว้ดังนี้ 1) มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้คล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน 3) มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข 4) มีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดั่งงาม 5) ชื่นชมและแสดงออก

ทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย 10) มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย เนื่องจากเป็นวัยที่มีความสำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ได้จะได้รับในช่วงนี้จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะสมองของวัยเด็กจะมีพัฒนาการกว่าร้อยละ 90 ของวัยผู้ใหญ่ ฉะนั้นหากเด็กได้รับการเสริมสร้างที่ถูกต้อง ย่อมเป็นการช่วยให้พัฒนาการทุกด้านรวมทั้งสติปัญญาเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 31)

โรงเรียนบ้านดอนศาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษา ระดับปฐมวัยจัดอยู่ 2 ระดับคือ อนุบาล 1 อายุระหว่าง 4-5 ปี อนุบาล 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งการจัดประสบการณ์นั้นเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผลการประเมินพัฒนาการทุกด้านของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนบ้านดอนศาลา พบว่า พัฒนาการทางด้านสติปัญญาคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.07 และผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. มาตรฐานที่ 4 เด็กมีความคิดรวบยอดคิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ รอบแรกเฉลี่ยร้อยละ 2.96 รอบสอง 2.91 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2552 : 3-5)

จากการรายงานผลการประเมินพัฒนาการและผลการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สมศ. ซึ่งให้เห็นว่า พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 อยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับพัฒนาการด้านอื่นๆ และมาตรฐานที่ 4 เด็กมีความคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานอื่นๆ และมีแนวโน้มต่ำลงเรื่อยๆ จากปัญหาดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย และการพัฒนาทักษะ การคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ ควรได้รับการพัฒนาให้เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์ที่ดีขึ้น ผู้วิจัยในฐานะครูปฐมวัยต้องการพัฒนา และส่งเสริมให้เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการด้านสติปัญญา มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นจึงมุ่งส่งเสริมให้เด็กฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาและเกิดความเคยชินกับปัญหา เมื่อเด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น พัฒนาการทางด้านสติปัญญาก็จะสูงขึ้นตามความสามารถของเด็กด้วย

การสอนแบบจิตปัญญา เป็นรูปแบบการสอนที่มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เน้นลักษณะของการเรียนการสอน 5 ประการดังนี้ คือ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยความคิด (Active learning) มีการแสดงออก (Behaving well) เรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เรียนรู้จากการค้นพบ (Discovery learning) และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Progress) ซึ่งการให้เด็กได้ปฏิบัติ มีส่วนร่วมใน การคิดและค้นพบทำให้เกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา การจัดประสบการณ์จะเน้นที่การดำเนินกิจกรรมของครูที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และที่มุ่งเน้นถึงจิตใจของเด็กอย่างมีความสุขควบคู่ไปกับการพัฒนาปัญญา โดยให้ความหมายของจิตว่าเป็นการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ ของผู้เรียน มีพฤติกรรมการทางความคิด ตื่นตัวและสนุกที่จะเรียน ส่วนปัญญามีหมายถึง การส่งเสริมพุทธิปัญญาด้วยการเพิ่มพูนและขยายข้อความรู้ที่จำเป็นต้องเรียนให้เกิด ความเข้าใจอย่างกระจ่าง และจดจำได้จากกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมแบบจิตปัญญามุ่งให้เด็กค้นพบความรู้ตามโมทัศน์ที่ครูจัด เป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้หลักทฤษฎีการเรียนรู้ของพียาเจต์ (Piaget) และการเรียนรู้ ด้วยการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จาก มโนทัศน์ จากกิจกรรมการสอนด้วยการลงมือปฏิบัติและคิดด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยกิจกรรมการสอนที่ประสานประสบการณ์เดิมประกอบกับการได้รับความรู้เพิ่มขึ้นด้วยการเพิ่มพูนปัญญาสร้างเจตคติ และมีทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ผลของการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนจากกิจกรรมลงมือปฏิบัติ และการคิดซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในมากกว่าการจูงใจภายนอกด้วยสิ่งของและรางวัลความสำเร็จของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาอยู่ที่สามารถใช้หลักการของการปฏิบัติการทางกายและความคิด การแสดงออก การร่วมมือ การค้นพบ และความก้าวหน้าอย่างผสมกลมกลืนด้วยการประเมินสภาพการจัดประสบการณ์ เพื่อเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ จนครบหน่วยเวลา โดยมีเป้าหมายของการจัดประสบการณ์อยู่ที่การจำและนำไปใช้ได้นานและสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543 : 46-47) การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning หรือ PBL) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดตามทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) มีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของพียาเจต์ (Piaget) และ วีก็อตสกี (Vygotsky) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ และปรับโครงสร้างทางด้านสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโลกแห่งความเป็นจริง ที่มีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียน คิดวิเคราะห์อย่างหลากหลายโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจปัญหา เชื่อมโยงปัญหาและระบุปัญหาให้ชัดเจนกำหนดแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา ศึกษาค้นคว้า สังเคราะห์ความรู้ สรุปและประเมินค่าของคำตอบ (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. 2550 : 8)

จากแนวคิดและเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยและมีประสบการณ์ จึงมีความสนใจนำการเรียนรู้แบบจิตปัญญา ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนกระทำด้วยความคิด การแสดงออก เรียนรู้แบบร่วมมือ เรียนรู้ด้วยการค้นพบ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง การเจริญงอกงามทางปัญญา การเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี เพิ่มความรู้แก่ผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เป็นผู้มีความฉลาดทางปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจและทำได้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนการสอน ที่เริ่มด้วยปัญหา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาแก้ปัญหา ลักษณะการเรียนแบบนี้มีสถานการณ์หรือเหตุการณ์ให้ผู้เรียนทำการสืบเสาะหาความรู้ โดยทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูให้คำแนะนำในกลุ่มจะร่วมกันอภิปรายผลระบุมปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และสร้างประเด็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้เพื่อนำมาอธิบายปัญหา แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นำข้อมูลมาแก้ปัญหาและสรุปความรู้ใหม่ จากข้อดีทั้งสองวิธีการดังกล่าวผู้วิจัย จึงได้นำการเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ

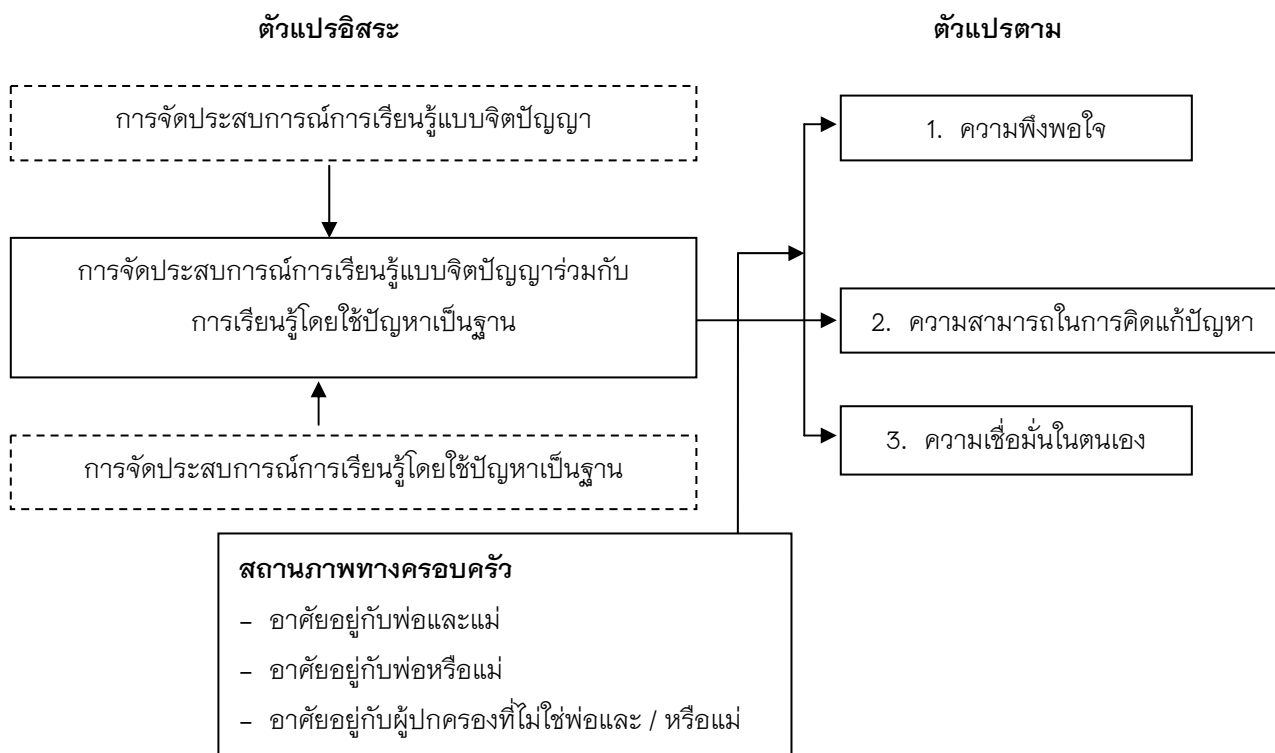
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่น ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยจำแนกตามลักษณะ ของสถานภาพทางครอบครัว ของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน

5. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กชาย-เด็กหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายเสียวเหล้าพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวนเด็ก 250 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กชาย-เด็กหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดอนศาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 40 แผน ได้รับการประเมินคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญ มีคะแนนเฉลี่ย 4.62 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด

2.2 แบบวัดความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) อยู่ระหว่าง 0.60–0.75 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

2.3 แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) อยู่ระหว่าง 0.51–0.73 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

2.4 แบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) อยู่ระหว่าง 0.60–0.75 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

2.5 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบปลายเปิดที่ใช้ถามเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจกระบวนการที่เด็กใช้ในการคิดแก้ปัญหา โดยผู้วิจัยใช้ถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กตอบด้วยการใช้คำถามนำ มีค่า IOC เท่ากับ 1

3. วิธีรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 40 แผน ในช่วงเวลาของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยใช้เวลาดทดลองทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ๆ ละ 5 วัน วันละ 30–40 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบวัดความพึงพอใจ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง และแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความพึงพอใจ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และ แบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Item total correlation) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความพึงพอใจ แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และแบบสังเกตพฤติกรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient)

3.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณร่วมแบบทางเดียว (One-way MANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียว (One-Way ANCOVA)

สรุปผลการวิจัย

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพโดยการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับเหมาะสมมากขึ้นไป ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) เท่ากับ 0.72 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 72 และสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน (Coefficient of variation : C.V.) เท่ากับ 9.83 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง หลังได้รับการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เด็กปฐมวัยที่มีสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ มีความสามารถในการ

คิดแก้ปัญหาและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ และเด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อและ/หรือแม่ เด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อและ/หรือแม่ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความพึงพอใจ หลังการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในชั้นเรียน ครูจำเป็นต้องคิดและวางแผนการจัดกิจกรรม โดยเน้นให้เด็กใช้กระบวนการกลุ่มได้คิดและค้นพบความรู้ด้วยตนเองมีการเรียนรู้อย่างมีความสุขและเกิดความรักในการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับอายุของเด็กและสิ่งที่เด็กควรรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างหลากหลายตามความเหมาะสมกับบริบททางสังคมของเด็ก ซึ่งหมายความว่าครูต้องมีแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์

1.2 ก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ครูต้องศึกษาและวางแผนให้ละเอียด และจัดเตรียมสื่อให้พร้อมก่อนการจัดประสบการณ์ สื่ออุปกรณ์ต้องเพียงพอต่อเด็ก ถ้าสื่อไม่พร้อมจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

1.3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ควรให้เด็กได้ทำกิจกรรมในชั้นการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กำหนดสถานการณ์ปัญหา 2) เด็กได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา 3) เด็กต้องลงมือปฏิบัติการคิด 4) เด็กต้องแสดงออก 5) เด็กต้องเรียนรู้แบบร่วมมือ 6) เด็กต้องเรียนรู้ด้วยการค้นพบ และ 7) เด็กต้องก้าวหน้าในการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนอกจากช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความเชื่อมั่นในตนเองแล้วยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาในด้านอื่นด้วย เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความเป็นมิตร พลังงานทางความคิด ภาษา เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อศึกษาพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออกโดยเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสำหรับจำนวนเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มที่เด็กสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบอื่น

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบอื่น

2.5 ควรมีการใช้แนวคิดตามกระบวนการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาควบคู่กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้พัฒนาหรือสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับสื่อการสอนของครูปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. การสอนแบบจิตปัญญา : แนวการใช้ในการสร้างแผนการสอนระดับอนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ : เอติสัน เพรสโปรดักส์, 2543.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอติสันเพรสโปรดักส์, 2547.
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด, 2542.
- นภเนตร ธรรมบวร. การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบ้านดอนศาลา. ผลการประเมินพัฒนาการเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1. นครพนม : โรงเรียนบ้านดอนศาลา, 2552.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : ดันฮ็อ, 2545.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท, 2546.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐาน การศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2550.

